

לכבוד ולתפארת

פרשות תרומה-תצווה

1. שמות כה

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: [ב] דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוּ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי: [ג] וְזֹאת תְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵתם זָהָב וְכֶסֶף וְנֹחֶשֶׁת: [ד] וְהַכֶּלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים: [ה] וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וְעִצֵי שִׁטִּים: [ו] שֶׁמֶן לְמָאֵר בְּשִׁמְיָם לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְסֻרֹת הַסַּמִּים: [ז] אַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מְלֵאִים לְאַפֵּד וְלַחֲשׂוֹן: [ח] וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם: שֵׁם כַּה
[ב] וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכַבֹּד וּלְתִפְאֵרֶת: [ג] וְאַתָּה תִּדְבֹר אֶל כָּל חַכְמֵי לֵב אֲשֶׁר מֵלֹאֲתֶיךָ רוּחַ חֵכְמָה וְעָשׂוּ אֶת בְּגָדֵי אַהֲרֹן לְקַדְּשׁוֹ לְכַהֵנוּ לִי: [ד] וְאַלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶרֶת וְיִמְעִיל וְכַתְּנֹת תִּשְׁבֹּץ מְצֻנָּפֶת וְאַבְנֵט וְעָשׂוּ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד וּלְבָנָיו לְכַהֵנוּ לִי: [ה] וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ:

2. שבת כה ע"ב

"ותזנה משלום נפשי נשיתי טובה", מאי "ותזנה משלום נפשי"? אמר ר' אבהו: זו הדלקת נר בשבת, (ומה היא) "נשיתי טובה"? אמר ר' ירמיה: זו בית המרחץ, אמר ר' יוחנן: זו רחיצת ידים ורגליים בחמין, ר' יצחק נפחא אמר: זו מיטה נאה וכלים נאים שעליה, ר' אבא אמר: זו מיטה מוצעת ואשה מקושטת לתלמידי חכמים.

3. בבא מציעא פד.

אמר רבי יוחנן: אנא אשתירי משפירי ירושלים. האי מאן דבעי מחזי שופריה דרבי יוחנן, נייתי כסא דכספא מבי סלקי, ונמלייה פרידיא דרומנא סומקא, ונהדר ליה כלילא דוורדא סומקא לפומיה ונותביה בין שמשא לסולא, הווא זחרורי - מעין שופריה דרבי יוחנן. איני? והאמר מר: שופריה דרב כהנא מעין שופריה דרבי אבהו, שופריה דרבי אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו, שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון.
תרגום: אמר רבי יוחנן: אני נשתירתי מפי ירושלים. מי שרוצה לראות את יופיו של רבי יוחנן, יביא כוס של כסף שעלתה מן האש, ימלא אותה בגרעיני רימון אדומים, ויעטר אותו בורד אדום, וישים אותו בין השמש לצל. האור שיוצא ממנו - הוא מעין יופיו של רבי יוחנן. האמנם כן? והלא אמר מר: יופיו של רב כהנא מעין יופיו של רבי אבהו. יופיו של רבי אבהו מעין יופיו של יעקב אבינו, יופיו של יעקב אבינו מעין יופיו של אדם הראשון.

4. עין איה שבת ב טה-סז

וכאשר נחקר לדעת באיזה מקצוע ניכר יותר החותם של צרת הגלות, אז מי שמשקיף השקפה שטוחית הוא יענה שהגלות נוצצת בעיקרה באותם הדברים שהעם מרגיש את רעתם וצרת נפשם בגללם. אבל להמעין בלב חכמה יוחלט ההיפך, כי אותם הדברים שהלב מרגיש את רעתם הם רעים בתור דעות פרטיות, ובתור מקרים יוכלו להזדמן גם כן בעם יושב על כנו "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" ... אבל המצב המדאיב כל לב הושב המצר בצרת עמו, אותו המצב שמדאיב שדיכא כל כך את רוח עם ד', ודכדך את סדרי חייהם עד שלא יוכל לקום בהם רוח להרגיש יפה את צרכי החיים הטבעיים כולם באופן הראוי להיות מורגש לעם חי מלא אוניס, זהו עצם חותם הגלות. כשאנו באים לחקור על מצבו של אדם אם הוא עומד על כנו... נסתכל למבחן על דבר יחושו של אותו האיש אל החוש האסתטי, אל הרגש של היופי וההידור. שכאשר האדם עומד במצב שלם, אז כל רגשותיו האנושיים הנפשיים הולכים וחיים בקרבו, גם מתרחבים הם במילואם...

כאשר האדם עומד במצב שלם, אז כל רגשותיו האנושיים הנפשיים הולכים וחיים בקרבו, גם מתרחבים הם במילואם, עד שהתביעה של השימוש בכלים שיהיו נאים, שתצטרף הנאת עידון חוש היופי אל כל שימוש מצרכי החיים, נעשה לו לאדם טבע קבוע... אמנם כל זה אינו מתאים כי אם בשלוותן של ישראל, שאז תמצב הפנימי של כלל האומה גורם שהנפשות יתפתחו בבריאותם באופן כזה שהתביעה של השלמת היופי לא רק תטריד את הנפש כ"א תמלאנה חוד ותקרב אותה לקדושה לצדק ומשרים.

5. בבא בתרא ד ע"א

מי שלא ראה בגין הורדוס, לא ראה בגין נאה מימיו. [ושואלים:] במאי בגייה [במה בנה אותו]? אמר רבה: באבני שישא ומרמרא [שיש לבן וירוק]. איכא דאמרי [יש אומרים]: באבני כוחלא, שישא ומרמרא [שיש כחול, לבן וירוק]. אפיק שפה ועייל שפה, כי היכי דנקביל סידא [הוציא קצת משפת האבן, והכניס קצת משפת האבן, כדי שיוכל לקבל עליו את הסייד]. סבר למשעייה בדהבא [רצה הורדוס לטוח אותו בזהב], אמרו ליה רבנן [לו חכמים]: שבקיה, דהכי שפיר טבי [הנח אותו ואל תצפהו, שכן הוא יפה יותר], דמיחזי כי אידוותא דימא [שנראה כמו גלי היס].

6. שמות רבה, לד

"אמר רבי שמעון בן לקיש: לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא? בשביל המשכן ובשביל בית המקדש".
7. ירושלמי, יומא, ז, ג

"ועשית בגדי קודש לאהרון אחיך". כשם שהקרבנות מכפרים על ישראל, כך בגדי כהונה מכפרים. חושן – מכפר על עיוות הדין, אפור – על עבודה זרה, מעיל – מכפר על לשון הרע, כתונת – על לובשי כלאיים שופכי דמים, מכנסיים – מכפר על גילוי ערוות, מצנפת – על גסי הרוח, ציץ – מכפר על עזי מצח, אבנט – על הרהור הלב".

8. אגרות הראיה ח"א איגרת קנח עמ' רג

לכבוד ראשי החברה הנכבדה לחכמת האמנות העברית אגודת "בצלאל" שלו

קו אור אחד האיר לנו מתוך הערפל העב של עולמנו החשוך כעת. פה ושם בתפוצות אחינו חנה תוהו ובהו וחשך. דמים נשפכים, גויות נרמסות, גלגלות מתרוצצות, בתים חנויות וכל שכיית החמדה נבזזות ונשדדות, בת עמנו שוכבת למעצבה בין פרסות חזיר מיער, שרומס וטורף באין מציל...

אבל הנה זרם מים קרים על העצמות המפוצצות: "ארץ-ישראל מתנערת". התעורה (=התעוררות) היא אמנם אטית, אטית מאד, עקב בצד גודל, ובהפסקות גדולות, אבל מכל-מקום היא מתנערת, נצני התחיה נשקפים למי שחפץ להסתכל יפה. אחד מסימני-התחיה המובהקים היא הפעולה הנכבדה העומדת לצאת מאגודתכם הנכבדה: "תחיית האמנות והיופי העברי בא"י". מלבב המחזה ומרהיב לראות את אחינו רבי הכשרון, גאוני היופי והאמנות, המוצאים מקום הגון בשדרות הרחבות והגבוהות של החיים הכלליים, ורוח מרום נשא אותם להביאם ירושלימה, לעטר את עירנו הקדושה, שהיא כחותם על לבנו, בפרחיהם הנחמדים, להיות בקרבה לכבוד ולתפארת, גם לברכה ותועלת.

הילדה הנעימה והאהובה, הבת הנחמדה, שאחרי מחלה ארוכה וממושכת, גם נואשת, אחרי מראה של פנים חורים כסיד, שפתים כמראה התכלת, חם בוער כתנור, סימור ופרפור צמרמורי, הגה פקתה עיניה ותפתח שפתיה הסגורות חותם צר, הידים הקטנות מתנועעות בתנועה של חיים, האצבעות הדקות והצחות הולכות אנה ואנה, הן מבקשות את תפקידן. השפתים נעות, כמעט שבות למראה בשר, וקול כאוב מהן נשמע: "אמא, אמא, הבובה, תני לי הבובה, הבובה החגיבה שזה זמן כביד לא ראיתיה". קול ששון וקול שמחה, הכל שמחים, האב והאם, האחים והאחיות, גם הזקן והזקנה שכבר שכחו מרב שנים גם את משחקי הילדות של בניהם. "שושנה הקטנה מבקשת את הבובה", ב"ה אות לטובה. ודאי כבר חלצתה חמה. גם הרופא הקרוא כאהוב הבית והמשפחה לקחת חלק בשמחתה, תחת אשר השתתף בצערה, הנה גם הוא מסכים: "אות לטובה", הקריזים [משבר] עבר בשלום. עתה התקוה משחקת כי תחיה שושנה, תגדל ותיף, ותהי לגברת בבנות. הבובה אמנם היא השאלה הראשונה, אבל עוד תשאל ותשאל. רוחה וגויתה ילכו הלוך וחזק, תדדוש עוד גם מרפא, גם מרק, גם בשר ולחם, גם שלמה, גם שביסים ושהרונים, גם מורה ועט, גם ספר ועבודה, ועוד, ועוד. למראה דברים כאלה יצהלו הכל, הזקן והזקנה יחגרו גיל. האב והאם עיניהם דולפות דמע ששון. האחים והאחיות הצעירים ימחאו כף וירקדו מטוב לב. וזה לזה ממללים: "שושנה קטנה, היפה ונחמדה, שואלת בובה, האח!"

ירושלים האהובה, שושנת עמקים זאת, הבת-ציון היקרה, זאת הבת היקרה, חולת מחלת הגלות המרה, הזעומה והממושכה. בגיה שכחונה, רבים נואשו מרפיון לב, מתקוה וחיים עבודה. עתה זרם חיים מרעיד ברעד נעים את העצמות המדוכאות והחולות, היא דורשת יופי, אמנות, מלאכת-מחשבת. אולי אין הדבר בעתו, יאמרו בעלי חשבון, ישנם צרכים קדומים, יותר מוכרחים. כן, אולי ואולי, יש ויש, אבל הדרישה הבאה מלב בניה, מרוחה אשר שפכה עליהם, הדרישה בעצמה היא אות חיים, אות תקוה לישועה ונחמה.

דברי הרב קוק מדברים בעד עצמם. דווקא ההתעוררות לעסוק ברבדים נוספים מעבר לצורכי הקיום מעיזים על החזרה לחיים, הורי הילדה לא שמחו מעצם הרצון לבובה, אלא מכוחות החיים החוזרים לבריאותם המבוטאים ברצון הזה. אומנם ידע הרב קוק שזהו מהלך ראשוני שכלל לא הגיע מתוך רגשי קודש של קרבת ד', אולם זה לא מנע ממנו לחזק את ידי העוסקים במלאכה, משום שראה בכך סימן להתעוררות של נשמת האומה מאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה.